

polgári társadalomtól nem kapott többé eszményeket, a néptől pedig többé-kevésbé elszakadt, az irodalomnak szükségképpen hanyatlásnak kellett indulnia, a múlt század nagy forradalmi irodalmához képest. Barabás Tibor az új kibontakozás útját nép és irodalom találkozásban látja. Illyés Gyuláról, Józsei Attiláról, Juhász Gyuláról, Füst Milánról, Fagvejevéről, Bölöni Györgyről írott tanulmányában szerencsésen egyesíti az impresszionista kritika átfogó sokoldalúságát a szakember tudásával, rendszerességével és világosságával, ezáltal megvalósítja azt a kritikai műfajt, amely nem nélkülözi ugyan a tudományos alapot, de ugyanakkor minden érdeklődő számára érthető, élvezetes és tanulságos. Barabás Tibor ezzel a könyvével maga szolgálta egyik legértékesebb példáját az új magyar irodalmi kritikának, amelynek szükségessége mellett a „Kritika kritikája” című fejezetében maga is sikraszáll.

SZÁSZ ANNA-MÁRIA

KONSZTANTYIN PÉGYIN: Első örömök. (Révai.)

Cvetuchin, a színművész kövekező szerepéhez tanulmányokat folytat, olyan tanulmányokat, amelyek bepillantást engednek a való életbe: a cári Oroszország szegénynegyedének -éébe. De ez a bepillantás széles szemlélődéssé válik, mert Cvetuchin és az őt kísérő drámaíró Pásztyuchov előtt nemcsak a megláthatott éjjeli menedékhely rongyos és iszákos élete tárul fel, hanem a leigáztak, a kiszípozóztak baromi léte is, amelyben az első örömeiket az ellenállás szikráit jelentik. Nem a polgári módon óvatos Cvetuchin és Pásztyuchov jelentik ebben a szocialista forradalom előtti környezetben a zsarátnokot szító elemeket, ők úgy kerülnek ebbe a környezetbe, mint Pilátus a credoba, véletlenül és egyetlen igyekvésük az, hogy tisztázzák magukat a csendőrség előtt, amely a fennálló társadalmi rend ellen történő összeesküvésben való részvétellel gyanúsítja őket.

Kirill Izvekov diák mélyen szerelmes Lizába, Merkur Ágyvejevics leányába. De látjuk, hogy ez a szerelem nem képes eltántorítani őt főcélki üzésétől: szolgálni a forradalmat. Pedig a leánnyal együtt jönne a jólét, a nyugalom, a polgári környezet, a túlság oldalon meg az üdőtétel és a száműzetés áll. Kirill a küzdelmet választja, Liza vi-

szont a szerelem nélküli boldogtalan házasságot egy semmirekellő ficsúr oldalán. Pásztyuchov és Cvetuchin tisztázzák magukat: visszanyerik mozgási szabadságukat. De a háttérben ott van a népet képviselő forradalmárok alakja, akiket nem tör meg sem a börtön, sem Szibéria.

K. Pégyin az alakok nagy csoportját mutatja be regényében: egy egész orosz kisváros vonul fel előttünk bürokráciájával, kereskedőivel, damáival, rakodómunkásaival. Az író nyugodtan mutatja be őket a nagy események forgágyában, sohasem emeli fel írói hangját, a mesterként pátoszig. Az alakok és események önmagukért beszélnek: a dáx és dáklány szerelmének csődbejárása mutatja, hogy milyen mélyre buknak azok, akik helyes erkölcsi álláspontjukat odavetik a röfre mért jómódot. Pedig távolból már morajlik a forradalom, akinek füle van, az hallja és várja a megújulást, nemcsak várja, hanem egyengeti is útját. Igaz, hogy Pásztyuchov, a drámaíró visszatér Péterváradra, Cvetuchin a színpadon próbálja „Anna Kareninát”, azonban a természetet nem lehet megállítani, az az: mondja: „milyen jó is az, hogy vég nélkül újból és újból megújodok!”

A fordítás Gergely Viola munkája.

ERDŐDI JÓZSEF

LOUIS ARAGON: AZ OMNIBUSZ UTASAI. ((Athenaeum.)

Aragon mesterműve csodálatosan izgalmas problémát vet fel. Lélekrajz és társadalomrajz ez a gyönyörű regény: egy vilvódó, problémákkal küzdő individualista bukása a fin de siècle képmutató, farizeus francia polgári társadalomban, bukás, amelyet a hős jelmeze és genuin adottságai, valamint az ellene dolgozó történeti és társadalmi szükségszerűség indokolták és elkerülhetlenné teszt, olyan bukás, mint a görög sorsragédiák hőseinek bukása. És ez a bukás kozmikus méreteket ölt, mert a háttere a realista színpadon megrajzolt, valóban élt (és még ma is bajt hozóan élő) francia burzsoá-társadalom a maga feneketlen korruptségében, haladástól való féltelmében, képmutatásában, a bordélytól az Egyházig és a szenátusig. Ouai d'Orsavól a Wi helms rasse-ig, a hadiszállítóktól a vezérkarig nyúló bonyolult és erkölcsstelen, cinikus érdekszövevényében és hitetlen, kaján szkepszisében, és